

4. Bergsdorf W. Von Adenauer bis Kohl: Fahnenwörter im Spannungsfeld der deutschen Politik. *Fahnenwörter der Politik*. Wien : Böhlau, 1998. S. 127–138.
5. Busse D. Semantik. Paderborn : Fink, 2009. 144 S.
6. Dieckmann W. Deutsch: politisch – politische Sprache im Gefüge des Deutschen / J. Kilian (Hg.). *Sprache und Politik*. Mannheim : Dudenverlag, 2005. S. 11–30.
7. Gallmann P. Duden – die deutsche Rechtschreibung. 27., völlig neu bearbeitete und erweiterte Auflage. Münzberg. 1264 c.
8. Klein J. Wortschatz, Wortkampf, Wortfelder in der Politik. *Politische Semantik*. Opladen : Westdeutscher Verl., 1989. S. 3–49.
9. Klein J. Frame als semantischer Theoriebegriff und als wissensdiagnostisches Instrumentarium // I. Pohl (Hg.). *Interdisziplinarität und Methodenpluralismus in der Semantikforschung*. Frankfurt am Main : Lang, 1999. S. 157–183.
10. Klein J. Grundwortschatz der Demokratie / J. Kilian (Hg.). *Sprache und Politik*. Mannheim : Dudenverl., 2005. S. 128–140.
11. Kuhn F. Begriffe besetzen. Anmerkungen zu einer Metapher aus der Welt der Machbarkeit / F. Liedtke, M. Wengeler, K. Böke (Hg.). *Begriffe besetzen*. Opladen : Westdeutscher Verlag, 1991. S. 90–110.
12. Mehl S. Dynamische semantische Netze. Sankt Augustin : Infix, 1993. 280 S.
13. Panagl O. Politische Konzepte und verbale Strategien. Frankfurt am Main : Lang, 2002. 343 S.
14. Patzelt W. J. Politiker und ihre Sprache / A. Dörner, L. Vogt (Hg.). *Sprache des Parlaments und Semiotik der Demokratie*. Berlin : de Gruyter, 1995. S. 17–54.
15. Strauß G. Der politische Wortschatz. Tübingen : Narr, 1986. 280 S.
16. Ziem A. Frames und sprachliches Wissen. Berlin : de Gruyter, 2008. 485 S.

Д. П. Соколов, Е. Д. Соколова. Теоретические основы семантического анализа политически релевантной лексики. – Статья.

Аннотация. В статье обосновывается необходимость расширения теоретической базы, на основе которой следует устанавливать семантические параметры политически релевантной лексики, а также определяется методологический подход, способный раскрыть эти параметры.

Ключевые слова: политический дискурс, язык политики, политическая лексика, контекст, семантика.

D. Sokolov, O. Sokolova. Semantic analysis of political vocabulary: theoretical framework

Summary. The article proves the need to expand theoretical basis for determining semantic parameters of politically relevant vocabulary and identifies a methodological approach that can reveal these parameters.

Key words: political discourse, language of politics, political vocabulary, context, semantics.

УДК 811.11'22.44

Ю. В. Шарапановська

аспірант кафедри романо-германської філології

та методики викладання іноземних мов,

директор

Фаховий коледж

Міжнародного гуманітарного університету

м. Одеса, Україна

ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ В ЛІНГВІСТИЦІ

Анотація. У статті аналізуються підходи до тлумачення терміна «концепт», а також підходи до його використання в сучасній лінгвістиці. Концепт є сучасним терміном у дефініційному апараті багатьох гуманітарних наук: мовознавства, літературознавства, філософії, лінгвістики, психології, культурології. Більшість мовознавчих підходів до розуміння поняття «концепт» зводяться зазвичай до лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного тлумачення цього явища. Є три основних лінгвістичних підходи до вивчення концепту – когнітивний, лінгвокультурологічний, психолінгвістичний. Усі концепти є структурними ланками, будівельним матеріалом концептосфери певної мови, в якій можна виділити менші утворення. Особистий і культурно-історичний досвід значно розширюють межі формування та сприйняття концептів. Концепт є також маркером мовної картини світу, вбираючи в себе значення слова, особистий і національно-історичний досвід. Мовознавчі підходи до тлумачення поняття «концепт» дають змогу з нових позицій розглядати закономірності та особливості кореляції мови, свідомості та культури.

Ключові слова: концепт, концептосфера, поняття, лінгвоконцептологія, когнітивна лінгвістика.

Концепт – сучасний термін багатьох гуманітарних наук: мовознавства, літературознавства, філософії, лінгвістики, психології, культурології. У науковій літературі досить багато дефініцій цього поняття, оскільки воно є одним із ключових у дослідженні мовної картини світу.

В українській мові слово «концепт» – калька з латинського «*conceptus*» (поняття), і деякі дослідники оперують ними як синонімічними. І все ж таки нині вони є досить диференційованими. «Поняття» вживається, в першу чергу, в логіці та філософії, а «концепт» – у мовознавстві, культурології, лінгводидактиці, лінгвістиці. Термін «поняття» включає систему логічних термінів, таких як «судження» та «умовивід», і є згустком раціональної частини концепту, тобто того змісту, який включає основні суттєві характеристики об'єкта [1, с. 128]. Аналіз визначень, який був проведений Л. Касьян [4, с. 50–53], показує, що розуміння терміна «концепт» у сучасному мовознавстві є варіативним. Існує як вузьке його розуміння (В. Червоних), так і широке (В. Карасик, Ю. Степанов, Є. Кубрякова). Безперечним для всіх підходів є те, що концепт належить до свідомості і включає, на відміну від поняття, не лише описово-класифікаційні, а й чуттєво-вольові та образно-емпіричні характеристики. Концептами можна не лише мислити, їх можна переживати. В. Карасик, В. Красних, Л. Чернейко та інші лінгвісти вважають концепт, як мінімум, тривимірним утворенням і виділяють його предметно-образну, понятійну і цілісну складові частини.

Нині всі мовознавчі підходи до розуміння поняття «концепт» зводяться зазвичай до лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного тлумачення цього явища. Так, наприклад, під концептом як під поняттям лінгвокогнітивного явища, варто розуміти «одиницю ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості і тієї інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи мови і всієї картини світу, відображеної в людській психіці» [5, с. 90]. А з позиції лінгвокультурологічного підходу концепт, наприклад, культурний, визначається базовою одиницею культури, є її концентратом.

Варто зазначити, що обидва підходи не є взаємовключними. Концепт як ментальне утворення у свідомості індивіда – вихід на концептосферу соціуму, тобто культури, а концепт як одиниця культури – це фіксація колективного досвіду, який стає набутокм індивіда. На думку В. Карасика, ці підходи відрізняються векторами стосовно індивіда: лінгвокогнітивний концепт – це напрям від індивідуальної свідомості до культури, а лінгвокультурний концепт – напрям від культури до індивідуальної свідомості. Поділ руху зовні і руху всередину є лише дослідницьким прийомом, насправді цей рух є цілісним багатовимірним процесом [3, с. 117].

Є безліч трактувань поняття «концепт», іноді вони дуже відрізняються, одні з них вкрай звужені (Ю. Степанов, Д. Лихачов, В. Карасик), інші ж максимально широкі (С. Воркачев, С. Аскольдов). Найбільш всеохоплюючим, повним визначенням, на наш погляд, є формулювання С. Воркачева: «Концепт – це термін, який поєднує лексикографічну і енциклопедичну інформацію, «найближче» і «найвіддаленіше» значення слова, знання про світ і про суб'єкт, який його пізнає» [2, с. 10]. С. Воркачев розглядає концепт із різних позицій: концепт – це те, за допомогою чого людина пізнає світ; він заснований як на досвіді, так і на енциклопедичній інформації, якась середня, вироблена в процесі пізнання, єдино вірна квінтесенція значення слова.

Деякі мовознавці тяжіють до думки, що лінгвокультурологічний та когнітивний підходи є одними з провідних для виявлення головних властивостей концептів (неізолюваність та зв'язок з іншими концептами). Саме такий семантичний зв'язок між концептами дає змогу мовознавцям об'єднувати їх у концептосфери. Д. Лихачов пропонує вважати «концепт свого роду «алгебраїчним» виразом значення (алгебраїчним виразом або «алгебраїчним позначенням»), яким ми оперуємо у своєму письмовому та усному мовленні» [6, с. 4]. «У сукупності потенції, що відкриваються у словниковому запасі окремої людини, як і всієї мови загалом, ми можемо називати концептосферами».

Концептосфера мови співвідноситься з поняттям концептосфери культури. На думку Д. Лихачова, концептосфера національної мови складається з окремих варіантів, які групуються між собою. Так, існує концептосфера української мови, а в ній концептосфера «сім'ї», «політики», «молоді», індивідуальна концептосфера та ін. Отже, можна говорити про концептосферу французької мови та виділити в ній концептосферу «міжнародні відносини».

Терміном «концепт» послуговуються представники різних лінгвістичних дисциплін. Як наслідок, досі немає єдиного загальноприйнятого визначення. Це є яскравим свідченням багатства властивостей і ознак концепту, пояснюється великою кількістю шляхів його можливого теоретичного визначення й обґрунтування. Є потреба підсумувати головні підходи щодо дефініції цього терміна, на основі багатьох розрізнених визначень побудувати власну дефініцію.

Мета статті полягає у визначенні кваліфікаційних ознак концепту та опрацюванні власної дефініції терміна «концепт» з опертям на когнітивний, лінгвокультурологічний, психолінгвістичний вектори інтерпретації концепту в науковій літературі.

Серед дослідників поширеним є твердження, що мова сьогодення не може розглядатися незалежно від її безпосереднього носія – людини. Провідним напрямом розвитку сучасної антропоцентричної лінгвістики є когнітивний підхід, саме тому надзвичайно важливим є чітке визначення терміна «концепт» – основного для цієї галузі мовознавства. Увагу вчених насамперед привертають концепти, пов'язані з культурою українського народу, що передають особливості його колективної свідомості: *ЖИТТЯ*, *СМЕРТЬ*, *ЛЮДИНА*, *ЩАСТЯ*, *ЛЮБОВ* та ін. Питання теоретичних і практичних проблем концепту в сучасній лінгвістиці розглянули О. Бабушкін, О. Кубрякова, С. Аскольдов, Д. Ліхачов, Ю. Степанов, С. Жаботинська, М. Болдирев, З. Попова, Й. Стернін, С. Воркачов, О. Селіванова та ін.

Термін «концепт» є найбільш поширеним і дискусійним у сучасному мовознавстві. Протягом кількох десятиліть він використовується як базовий у дослідженнях, присвячених опису мовної картини світу. Потребу його виникнення і функціонування пояснив А. Бабушкін: «Необхідність створення нового терміна, який синтезує лексикографічну й енциклопедичну інформацію, в семантиці якого зливалися б денотація і конотація, «ближче» і «дальше» значення слова, знання про світ і суб'єкт, який його пізнає, пояснюється, в тому числі, потребами когнітології, зокрема когнітивної лінгвістики, що зосереджує увагу на співвіднесенні лінгвістичних даних із психологічними ...» [2, с. 12].

Як наслідок того, що сформувалася лінгвоконцептологія (нова мовознавча дисципліна), термін «концепт» розповсюдився надзвичайно широко (у лінгвокультурології, психолінгвістиці, когнітивістиці, лінгвофілософії, семантиці і под.). При цьому поняття концепту в лінгвістиці позначає та охоплює весь обсяг знань, уявлень, інформації про певний об'єкт або цілий клас об'єктів.

Саме вчення про концепт має давню історію. Його виникнення та первинний розвиток пов'язують з ім'ям П. Абеляра (XII ст.), який вважав, що концепт – форма, здатна охопити будь-який смисл, сукупність понять у ментальній сфері людини, що формуються під час сприйняття мови та користування нею.

О. Кубрякова, як і інші представники когнітивної лінгвістики (О. Бабушкін, М. Болдирев, І. Голубовська, В. Жайворонок, З. Попова, А. Приходько, О. Селіванова, Ю. Степанов, І. Стернін та ін.), обстоює таку думку: «Концепт – термін, що служить поясненню одиниць ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини; це оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку, всієї картини світу, відображеної в людській психіці. Концепт виникає в процесі побудови інформації про об'єкти й їхні властивості, причому ця інформація може включати як відомості про об'єктивний стан справ у світі, так і відомості про уявні світи і можливий стан справ у цих світах. Це відомості про те, що індивід знає, припускає, думає і уявляє про об'єкти світу» [5, с. 90]. Дослідниця наголошує на універсальності та всеоб'ємності як основних ознаках концепту, його унікальній здатності вживатися як центральний термін багатьох наук (лінгвістики, психології, філософії, культурології). Когнітивісти кваліфікують концепт як оперативну одиницю свідомості, що несе інформацію про всі об'єкти й явища реальності.

С. Аскольдов обстоює думку, що будь-який концепт виступає точкою відліку, основою певного мисленнєвого акту, пов'язаного зі сприйманням і розумінням чужого мовлення. Учений розглядає концепт як лінгвофілософське поняття: «Концепти – це ембріони мисленнєвих операцій. Коли вимовлене ким-небудь слово розуміється у власному значенні, то це значить, що той, хто це розуміє, здійснює деякий миттєвий акт, який служить зародком цілої системи мисленнєвих операцій» [1, с. 275]. Отже, з метою швидшого й ефективнішого сприйняття мови розум людини послуговується цілим комплексом концептів, що, власне, і матеріалізуються за допомогою слів.

Великий науковий інтерес становить визначення терміна «концепт», сформульоване Д. Ліхачовим. Учений вважає, що концепт є наслідком об'єднання, зіткнення словникового значення слова й емпіричного, особистого досвіду людини щодо предмета, явища, ознаки, які це слово описує: «Розглядаючи, як сприймається слово, значення і концепт, ми не повинні виключати людину. Потенції концепту тим ширші і багатші, чим ширший і багатший культурний досвід людини <...>, і чим менший культурний досвід людини, тим бідніша не тільки її мова, але й її «концептосфера» [7, с. 90]. Дослідник наголошує на тому, що будь-який концепт нерозривно пов'язаний із народною, національною та навіть світовою культурою, що певним чином впливають на розумову діяльність людини, її світогляд і мовлення.

Когнітивне визначення сутності концепту ґрунтується на кількох основних засадах: концепт здатен формувати й зберігати знання про світ, відбивати результати пізнавальної діяльності людини; концепти

як одиниці мисленнєвого рівня існують у вигляді певних інформаційних елементів; мова є засобом формування, вербалізації концептів у людській свідомості; в процесі творення концептів допоміжними джерелами постають чуттєвий досвід, практична діяльність, наочність.

За визначенням О. Селіванової, концепт – це інформаційна структура свідомості, різносубстратна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого. Ядром концепту є поняття, фіксоване у вигляді пропозиційних структур і позначене певною номінативною одиницею. Концепти зароджуються під час пізнавальної діяльності, відображають і узагальнюють досвід людини й інтеріоризовану її свідомістю дійсність, підводячи інформацію під певні вироблені суспільством категорії та класи. Слово є засобом доступу до концептуального знання, однак воно може представляти різні концепти, тому мова є доволі компактним засобом концептуалізації [8, с. 256].

А. Загнітко наголошує на універсальності поняття концепту та мові як основному засобі його матеріального вираження, реалізації: «Концепт – глобальна одиниця мисленнєвої діяльності, він є квантом структурованого знання. Концептам здебільшого властивий універсалізм, їхнє вираження не можна обмежити тільки мовою, але остання постає одним із найпотужніших засобів вияву концепту, зокрема концептосфери загалом» [4, с. 12].

Як «багатовимірне утворення» розглядає концепт Ж. Краснобаєва-Чорна, виділяючи серед диференційних ознак поняття «зв'язок із мовою, мисленням, пам'яттю та психікою, абстрагування, етнокультурне забарвлення, момент переживання, специфікацію, узагальнення, автореферентність, безтілесність, відкритість, вічність, динамічний характер, гнучкість, множинність складників, потенційну суб'єктивність, тривалість і складність формування, стереотипність і константність, кодованість у чуттєво-образних уявленнях, відображення ментальної дійсності», виконання концептом пізнавальної функції, функції збереження знань про світ, структурування знання, орієнтування у світі [1, с. 41].

Термін «концепт» у сучасній лінгвістиці трактується надзвичайно широко й багатозначно. Кожен із концептів виступає виразником вмісту конкретного поняття. Його визначають і як традиційно виражену мовну ідею, мотив. Соціальний, культурний концепт постає породженням певного суспільства та його унікальної культури. Такі інформаційні одиниці виступають предметом вивчення лінгвокультурології – другого поширеного підходу до осмислення природи таких елементів.

С. Воркачов, В. Жайворонок, В. Карасик, Ж. Краснобаєва-Чорна, Д. Ліхачов, Г. Слишкін, Ю. Степанов, В. Телія, Л. Чернейко розглядають концепт як певне ментальне утворення, що визначається своїми етнокультурними особливостями.

Народна, національна культура зумовлює глибинний, експресивний зміст концептів; слово є засобом їхньої вербалізації, опредмечування. Значення конкретних мовних засобів (лексем, фразеологізмів, висловів) призводить до виникнення концептів у людській свідомості. Водночас особистий і культурно-історичний досвід значно розширюють межі формування та сприйняття концептів. Якщо культура народу, носіїв мови розширюється, урізноманітнюється, то, як наслідок, структура того чи іншого концепту також ускладнюється, стає чіткіше й яскравіше вираженою. Лінгвокультурологічний погляд ґрунтується на накопичувальній (кумулятивній) функції мови, саме за допомогою якої відбувається безпосереднє збереження та передавання народного досвіду від покоління до покоління.

С. Воркачов визначає концепт так: «Концепт – одиниця колективного знання/свідомості (яка відправляє до вищих духовних цінностей), що має мовне вираження і відзначена етнокультурною специфікою» [2, с. 93]. У структурі концепту дослідник виокремлює три складові частини: понятійну (класифікаційні ознаки та дефініція), образну (зафіксовані в мовній свідомості пізнавальні метафори), значеннєву (місце концепту в лексико-граматичній системі конкретної мови).

Ю. Степанов погоджується з ідеєю залежності визначення концептів від культурного світу людини: «Концепт – це ніби згусток культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини. І, з іншого боку, концепт – це те, за допомогою чого людина – проста, звичайна людина, не «творець культурних цінностей» – сама входить у культуру, а в деяких випадках і впливає на неї» [7, с. 40–41]. Концепт, за працями дослідника, має складну структуру, включаючи «основну, актуальну» ознаку, додаткові, «історичні, пасивні» ознаки, внутрішню форму, яка в перспективі втілюється в зовнішній – словесній («культурні концепти визначаються звичайно як багатовимірні смислові утворення в колективній свідомості, опредмечені в мовній формі» [3, с. 47]).

В. Карасик також вбачає у структурі концепту кілька складників: «Лінгвокультурний концепт являє собою квант досвіду, що проживається і моделюється як тривимірне утворення, в складі якого можна

виділити понятійні, образні та ціннісні характеристики» [1, с. 167]. Оцінний компонент при цьому визначається як основний, найважливіший, оскільки перетворює концепт на культурний феномен. Саме ціннісна складова частина є диференційною ознакою концептів (порівняно з іншими одиницями свідомості): «Якщо про якийсь феномен носії культури можуть сказати: «Це добре» (погано, цікаво, втомливо і т. д.), цей феномен формує в цій культурі концепт» [2, с. 77].

В. Жайворонок, аналізуючи концепти, називає ці ментальні одиниці «концептами історико-культурної свідомості народу», виділяючи в їхній структурі образність і етносимволіку. Учений розглядає їх як специфічні мовні одиниці, наповнені етнокультурним смислом, що найчастіше виникають і функціонують у культурному контексті, позначаючись експресивністю, образністю, символічністю [6, с. 48].

В. Маслова визначає концепт як специфічне семантичне утворення («ментальна сутність»), що має лінгвокультурні особливості та характеризує представників певної етнічної культури. Слугаючи відображенням народного світобачення, концепт є маркером мовної картини світу, вбираючи в себе значення слова, особистий і національно-історичний досвід [7, с. 47]. Експлікація смислу того чи іншого концепту доступна лише мовознавцеві, який чудово розуміє і здатен пояснити живе народне мовлення.

І. Штерн розглядає концепт із позиції психолінгвістики, характеризуючи його як ментальний прообраз. Він вважає, що концепт має два боки – мовний і психічний. Для психіки концепт – «ідеальне» утворення, образ, що втілює зумовлені культурою уявлення про світ, являючи собою прототип групи похідних понять; для мови концепт – утворення, що має певне ім'я [9, с. 191–194].

Розвиває ці погляди О. Залевська, зазначаючи, що концепт – поняття, яке не можна відстежити безпосередньо. Дослідниця стверджує, що під час систематичного користування мовою у свідомості її носія успішно формується ціла система різних концептів. Крім того, можливий і зворотний процес: ті чи інші концепти можна вичленувати з ментальної сфери – чим безпосередньо і займаються психолінгвісти, старанно й глибоко аналізуючи наявний мовний матеріал. О. Залевська зазначає, що концепт може існувати як надбання окремого індивіда і як певний універсальний варіант, що функціонує в колективній свідомості суспільства чи представників унікальної народної культури. Концепт, за дослідницею, є базовим перцептивно-когнітивно-афективним утворенням динамічного характеру, що підпорядковується закономірностям психічного життя людини і, внаслідок цього, за багатьма параметрами відрізняється від понять і значень як продуктів наукового опису з позицій лінгвістичної теорії.

О. Єфименко характеризує концепт як локалізоване ментальне утворення, що відбиває реально існуючий, предметний, об'єктивний світ, маючи широкий зміст, який охоплює різні вияви явища в картині оточуючої дійсності і слова в системі певної мови [6, с. 2–3].

Отже, є величезна кількість дефініцій терміна «концепт». Кожен із трьох лінгвістичних підходів – когнітивний, лінгвокультурологічний, психолінгвістичний – по-різному його кваліфікує.

Аналіз теоретичних джерел показує, що утверджені в мовознавстві підходи до тлумачення понять «концепт» та «концептосфера» дають змогу з нових позицій розглядати закономірності та особливості кореляції мови, свідомості та культури, а отже, відкривають нові аспекти взаємодії когнітивного мовознавства, лінгвокультурології, психології, культурології, філософії. Також з'являється змога розширити рамки змістовного аналізу мовних явищ, що додає значно більшу глибину і ефективність семантичним дослідженням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж : Изд.-во Воронеж. гос. ун-та, 1996. 104 с.
2. Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт. Москва : ИТДГК «Гнозис», 2004. 236 с.
3. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Москва : Гнозис, 2004. 389 с.
4. Касьян Л.А. Термин «концепт» в современной лингвистике: различные его толкования. *Вестник Югорского государственного университета*. 2010. Выпуск 2 (17). С. 50–53.
5. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов. Москва : Филол. ф-т МГУ им. М.В. Ломоносова, 1996. 245 с.
6. Маслова В.А. Введение в когнитивную лингвистику : учеб. пособие. 2-е изд., испр. Москва : Флинта: Наука, 2006.
7. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно- дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
9. Штерн І.Б. Вибрані топіки і лексикон сучасної лінгвістики. Енцикл. словник для фахівців із теоретич. гуманіт. дисциплін та гуманіт. інф-ки. Київ : «АртЕк», 1998. 336 с.

Ю. В. Шарапановская. Принципы изучения концепта в лингвистике. – Статья.

Аннотация. В статье анализируются подходы к толкованию термина «концепт», а также существующие подходы к его использованию в современной лингвистике. Концепт является современным термином понятийного аппарата многих гуманитарных наук: языкознания, литературоведения, философии, лингвистики, психологии, культурологии. Большинство языковедческих подходов к пониманию понятия «концепт» обычно сводятся к лингвокогнитивному и лингвокультурологическому толкованию этого явления. Существует три основных лингвистических подхода к изучению концепта – когнитивный, лингвокультурологический, психолингвистический. Все концепты являются структурными звеньями, строительным материалом концептосферы определенного языка, в котором можно выделить меньшие структурные лингвистические образования. Личный и культурно-исторический опыт индивида значительно расширяет пределы формирования и восприятия концептов. Концепт является также маркером языковой картины мира, вбирая смысл слова, личный и национально-исторический опыт. Языковедческие подходы к толкованию понятия «концепт» позволяют с новых позиций рассматривать закономерности и особенности корреляции языка, сознания и культуры.

Ключевые слова: концепт, концептосфера, понятие, лингвоконцептология, когнитивная лингвистика.

Yu. Sharapanovska. Principles of concept study in linguistics. – Article.

Summary. The article researches into interpretation of term “concept”, and also analyses its contemporary use in modern linguistics. A concept is contemporary term, which is basic in a number of humanities: linguistics, literary criticisms, philosophy, philology, psychologies, culture study. Most linguistic approaches to understanding the sense of “concept” are mostly connected to linguocognitive and linguocultural interpretation of this phenomenon. There are three basic linguistic approaches to the study of concept – cognitive, linguocognitive, linguocultural and psycholinguistic. All concepts are structural links, building material of concept sphere of a certain language that enables to distinguish smaller language units. The personal and cultural and historical experience is considerably extended by the limits of forming and perception of concepts. A concept is also the marker of language picture of the world, absorbing in it the sense of word, personal and nationally-historical experience. The linguistic approach to interpretation of phenomenon of “concept” enables from new positions to examine conformities to regulations and features of correlation of language, consciousness and culture.

Key words: concept, concept sphere, notion, linguoconceptology, cognitive linguistics.

УДК 398.1 (477.87)

О. В. Юсікова

старший науковий співробітник відділу діалектології
Інститут української мови Національної академії наук України
м. Київ, Україна

ГОВІРКИ РАХІВЩИНИ У СВІТЛІ ЛОКАЛЬНОГО ТА ІНТЕРЛОКАЛЬНОГО: ДО ПИТАННЯ ОДИНИЦЬ КАРПАТО-БАЛКАНСЬКОЇ ЗОНИ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена опису функціонування окремих номенів у лексичній системі гуцульських говірок Рахівщини у функціональному аспекті з огляду на поширеність у мовах Карпатської зони інтерференції. Генетично лексеми неоднорідні; серед них є карпатизми, балканізми, поява яких у досліджуваних говірках Рахівщини лише опосередкована, зокрема румунською мовою. Значна частина таких номенів включає говірки Рахівщини до гетеромовного карпатського лінгвального масиву.

Ключові слова: гуцульські говірки, інтерференція, карпатизми, балканізми, карпатський лінгвальний масив.

Лексична система гуцульських говірок здавна привертала увагу етнолінгвістів, фольклористів, мовознавців. Як відомо, дослідженню гуцульської лексики присвятили свої праці І.А. Панькевич [23], І.Г. Верхратський [3], Б.В. Кобилянський [17], Й.О. Дзензелівський [12; 13], П.М. Лизанець [20], К.Ф. Герман [4], Б.К. Галас, Ю.О. Піпаш [24; 25], Н.В. Хобзей [29], М.П. Лесюк [19] та ін. Важливе значення для дослідження лексичного складу говірок Гуцульщини мають дані загальномовних атласів слов'янських мов і регіональних діалектних словників, де виразно представлені лексичні, словотвірні і семантичні паралелі в досліджуваних говірках та інших діалектних зонах [22, т. 4: к. 381; т. 7: к. 676, 693;